

Музика О.Я.,
канд. пед. наук, доцент кафедри
образотворчого мистецтва
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

ОБДАРОВАНІСТЬ ЯК ЗАГАЛЬНА ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНОГО ВЧИТЕЛЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Провідною проблемою сучасної мистецько-педагогічної освіти є підготовка такого вчителя, який володіє широким спектром знань і вмінь з дисциплін художньо-естетичного циклу та сучасними методиками викладання, спрямованими на розвиток активності, ініціативності, самостійності, критичності учнів, здатний нейтралізувати зовнішні антихудожні впливи середовища та забезпечити умови для їхньої самореалізації, безперервного самовдосконалення, самовиховання.

Отже, вчитель образотворчого мистецтва має бути висококваліфікованим фахівцем і особистістю, яка знаходиться у постійному творчому пошуку, не зупиняючись на досягнутому.

За Р. Стернбергом, творчі прояви визначаються такими факторами: 1) інтелектом як здібністю; 2) знаннями; 3) стилем мислення; 4) індивідуальними рисами; 5) мотивацією; 6) зовнішнім оточенням [10].

У сучасній психології інтелектуальні та креативні здібності особистості часто розглядаються єдиним комплексом, які разом виступають підструктурою системи обдарованості [3; 4].

Обдарованість визначається як «...індивідуальна потенційна своєрідність задатків людини, завдяки яким вона може досягти значних успіхів у певній галузі діяльності» [6, с. 236]; «...високий рівень розвитку загальних здібностей, який визначає порівняно широкий діапазон діяльностей, в яких людина може досягнути великих успіхів. Обдарованість є основою розвитку спеціальних здібностей, але сама являє собою незалежний від них фактор» [9, с. 396].

На сьогодні психологи і педагоги визнають, що рівень, якісна своєрідність

і характер розвитку обдарованості – це завжди результат складної взаємодії спадковості (природних задатків) і соціального середовища, опосередкованого діяльністю людини (ігрової, навчальної, трудової), які відбуваються при участі саморозвитку особистості.

Одним із основних критеріїв класифікації видів обдарованості О. Грабовський, Н. Лейтес, О. Матюшкін та інші дослідники визначають діяльність і сфери психіки, які її забезпечують. На думку О. Грабовського, «Діяльність, її психологічна структура ... слугує матрицею, яка формує склад здібностей, що необхідні для її успішної реалізації» [5, с. 15].

У якості основних видів діяльності дослідники (О. Грабовський, О. Матюшкін) виокремлюють: практичну діяльність; теоретичну (пізнавальну); художньо-естетичну; комунікативну; духовно-ціннісну. Сфери психіки представлені емоційною, інтелектуальною і мотиваційно-вольовою [5, с. 15].

Творчі здібності у системі обдарованості Д. Богоявленська визначає як «здатність до здійснення ситуативно нестимульованої діяльності, тобто до пізнавальної самодіяльності» [2, с. 67]. Це підкреслює значення самомотивації у розвитку творчих здібностей особистості.

У дослідженнях О. Матюшкіна обдарованість розглядається як загальна передумова розвитку та становлення творчої особистості; запропонована диференціація структури обдарованості (інтелектуальні, творчі, мотиваційні фактори), яка містить такі компоненти: домінуюча роль пізнавальної мотивації; творча, дослідницька активність; можливість прогнозування та передчуття (інтуїція); можливість продукування оригінальних рішень; здібність до створення ідеальних еталонів, які забезпечують високі естетичні, моральні, інтелектуальні оцінки [7].

Особистісна обдарованість, на думку І. Бежа, характеризується високими позитивними емоційними задатками, багатою емоційною організацією, і визначається як «загальний запас нервово-психічної енергії людини», «рівень психічної активності» [1, с. 78-79].

Визначаючи окремі типи творчої діяльності за професійним спрямуванням, В. Моляко пов'язує обдарованість із творчим потенціалом людини, а головними ознаками творчого пошуку вважає реконструктивну і комбінаторну творчість, творчість із використанням аналогій [8, с. 51].

Потенціал особистості складає внутрішню структуру, куди входять загальні й спеціальні здібності та визначається через готовність до здійснення різних видів діяльності, через можливість досягнення високого рівня особистісного духовного розвитку.

Отже, у результаті аналізу наукової літератури з досліджуваної проблеми можна зробити висновок, що обдарованість є основою розвитку творчих здібностей, потенціалу особистості, який відбувається у процесі активної творчої діяльності.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Виховання особистості : сходження до духовності : наук. видання / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2006. – 272 с.
2. Богоявленская Д. Б. Интеллектуальная активность как проблема творчества / Д. Б. Богоявленская. – Ростов н/Д. : Изд-во РГУ, 1983. – 173 с.
3. Богоявленская Д. Б. Одарённость : предмет и метод / Д. Б. Богоявленская. – М. : Магистр-S. – 1994. – 164 с.
4. Гнатко М. М. Структура обдарованості та принципи роботи з обдарованими дітьми / М. М. Гнатко // Обдарована дитина. – 1998. – № 4. – С. 2–6.
5. Грабовский А. И. К вопросу о классификации видов детской одаренности / А. И. Грабовский // Педагогика. – 2003. – № 8. – С. 13–18.
6. Краткий психологический словарь / под ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – Р.-н-Д. : Феникс, 1998. – 512 с.
7. Матюшкин А. М. Проблемные ситуации в мышлении и обучении / А. М. Матюшкин. – М. : Педагогика, 1972. – 208 с.

8. Моляко В. А. Психологические проблемы творческой одаренности / В. А. Моляко. – К. : Знание, 1995. – 52 с.
9. Педагогика : большая современная энциклопедия / [сост. Е. С. Рапацевич]. – Минск : Современное слово, 2005. – 720 с.
10. Sternberg, R. J. A three-facet model of creativity / R. J. Sternberg, T. Tardif (eds.) // The nature of creativity. – Cambridge : Cambr. Press, 1988. – P. 125–147.